

INHOUD

De oudste berg van de Pyreneeën	6
Pijn lijden op grote hoogte	9
Helden in wording	15
Een prachtparcours tot in Parijs	37
Ervaring triomfeert	63
Een slechte afloop	77
Machteloos naar de top	85
Prestaties die het verschil maken	93
Leuke anekdotes	101
Goud, zilver en brons op de top van de Tourmalet per Tourjaar (Ronden van Frankrijk van 1910 tot 2010)	109

DE OUDSTE BERG VAN DE PYRENEEËN

Ruim honderd jaar geleden werden de renners van de Ronde van Frankrijk voor het eerst geconfronteerd met de Pyreneeën. Zo'n geweldige uitdaging maakt in renners een zekere overlevingsdrang los. Een drang om zich de eeuwigheid in te fietsen in een op zich al legendarische wedstrijd die elk jaar opnieuw geschiedenis schrijft. Het is de voornaamste reden om een heel boek enkel en alleen aan de Tourmalet te wijden, steunend op de stelling: de grootste (2114 meter) is ook de oudste. Maar deze reus van de Pyreneeën heeft ook nog wat andere troeven in huis.

Sinds 1910 stonden jaarlijks enkele cols van de Pyreneeënfamilie de renners vreedzaam op te wachten op hun 'route du Tour': Peyresourde, Aspin, Tourmalet en de Siamese tweeling Soulor en Aubisque. Omdat het echter ook een kwestie van charisma is, waren de blikken vooral op de Tourmalet gericht.

Een zekere Alphonse Steinès zorgde ervoor dat de Pyreneeën voor het eerst in het programma van de Ronde van Frankrijk werden opgenomen. In februari 1910 legde hij 's nachts de weg af tussen Bagnères-de-Bigorre en Barèges, met de auto en daarna te voet, op gewone schoenen en baggerend door enkele meters sneeuw. Dat was de tol, de beproeving die doorstaan moest worden om Henri Desgrange, de stichter van de Ronde van Frankrijk, ervan te overtuigen om de renners op de grote cols van de Pyreneeën los te laten, om de interesse in zijn wedstrijd, die langzaam aan het afnemen was, opnieuw aan te wakkeren.

En zo ontstond de plaats waar de Ronde van Frankrijk een tweede keer werd geboren. De plaats die, door de wilskracht en het lef (ook geholpen door het feit dat hij slecht ingelicht was...) van Henri Desgrange, een andere dimensie gegeven heeft aan de wedstrijd. De plaats waar ruim honderd jaar geleden de onwaarschijnlijke bruiloft werd gevierd van La Grande Boucle met een berg, die in die tijd enkel bereikbaar was via hobbelige wegen vol gevaarlijke karrensporen. De plaats die, door het parcours te laten stijgen, de Tour een verruimde horizon heeft gegeven, als teken van zijn onvergankelijkheid. De Tourmalet biedt de renners bij uitstek het moment om zich een plaats in de geschiedenis van de Tour de France te vechten, misschien nog wel meer dan de dag waarop hij voor de eerste keer weer terugkeert op de Champs-Élysées.

Niemand die de top heeft bereikt, heeft de beproeving die hij vrijwillig is aangegaan ongeschonden doorstaan. Niemand die deze berg beklommen heeft, was op de top nog dezelfde man als in het dal, hoewel beide punten geografisch niet ver van elkaar verwijderd liggen. Tijdens de beklimming hebben de renners, samen met hun opgesoupeerde krachten, een deel van zichzelf achtergelaten op de hellingen van een berg die hen belaagt met regen of sneeuw wanneer hij dat wil, of met een brandende zon, afhankelijk van zijn grillen van het moment. En allemaal gaan ze op hun eigen manier om met de martelingen van de Tourmalet.

Er zijn er die voor de eerste keer aan zichzelf en aan anderen bewijzen dat ze alles in zich hebben om een held te worden.

Er zijn er die de eindzege geleidelijk opbouwen op de zware hellingen, waarna ze de zon die van hun gele trui straalt, meenemen tot in hartje Parijs.

Er zijn er die geleerd hebben hoe ze de top van het monster moeten bereiken en die er, in de wetenschap dat hij nooit echt overwonnen is, zich op toeleggen om hem telkens opnieuw te trotseren, om drie- of viermaal te triomferen.

Er zijn er die een gruwelijk lot moeten ondergaan dat hen uitput en dat hen soms ook straft voor een fout waarvan ze niets afwisten, door hen in de hel van het ravijn te storten.

Er zijn er die hun krachten overschat hebben en die door hun protesterende lichaam gewezen worden op de kwalijke gevolgen van de 'heks met de groene tanden' en 'de man met de hamer', schepsels ontstaan uit de verbeelding van Pellos, de beroemde illustrator van de hoogtepunten van de Ronde van Frankrijk. Ze zullen alle moeite van de wereld hebben om zich naar de top te hijsen.

Er zijn er die voorbestemd zijn voor onvergetelijke, maar nutteloze topprestaties, die hun klassement niet verbeteren of ervoor zorgen dat ze ver voor de aankomst in de vergetelheid verdwijnen.

En ten slotte zijn er die zeldzame figuren die erin slagen om op de berg uit de anonimiteit van het peloton te treden, zonder dat ze naar boven steigeren.

Het ergste voor al deze renners, de ultieme paradox, is dat de Tourmalet slechts een passage is, waar alles nog moet beginnen, waar nog niets vaststaat. Slechts twee

keer, in 1974 en 2010, werd de top van de Tourmalet het ultieme doel van de etappe.

Maar meestal moeten de renners, na het passeren van de lijn die de top aangeeft, net zoals in het echte leven blijven doorgaan. Ze moeten de pijn vergeten die ze voelen, ze moeten hun geest leegmaken en de barbaarse beklimming vergeten, om de gevaarlijke bochten van de afda-

ling tot een goed einde te brengen. Ieder jaar opnieuw worden we herinnerd aan de topprestatie van Octave Lapize, vereeuwigd door een standbeeld bovenop de berg, die als eerste de top bereikte tijdens de Ronde van Frankrijk op 21 juli 1910, kort gevolgd door Garrigou, de enige renner die dag die niet van de fiets hoefde af te stappen...

21 juli 2003, Bagnères-de-Bigorre – Luz Ardiden

In La Mongie kleurt de berg bijna volledig oranje. De Baskische supporters schreeuwen hun held Iban Mayo vooruit, die in het spoor van Lance Armstrong voorbijrijdt. Hun aanmoedigingen zijn ook bedoeld voor Haimar Zubeldia, een ploegmaat van Mayo bij Euskaltel-Euskadi.

PIJN LIJDEN OP GROTE HOOGTE

Al enkele minuten lang voelt hij elke spier in zijn lichaam langzaam verstijven. Hij was nog net in staat om zich van zijn zadel te laten glijden om steun te vinden op zijn twee benen. Zijn hoofd is naar voren gebogen. Hij is één geworden met zijn fiets: zijn gespannen armen kunnen zich niet meer losmaken van het ijskoude stuur. Toeschouwers houden zich op afstand, onbeweeglijk, uit respect voor zoveel bewust gekozen lijden. Ze hebben een beetje afstand genomen van het vuur dat ze aangestoken hebben, opdat hij er zo dicht mogelijk bij kan komen. Het enige hoorbare geluid is het zachtjes knetteren van het brandende hout, dat de sneeuw doet smelten. De officials die wachten op de top van de Tourmalet staan tevergeefs klaar met hun chronometers in hun handen. Ze hebben er geen idee van hoelang deze eindeloze pauze duurt. Ten slotte slaagt de renner erin om zijn hand zo dicht mogelijk naar de warmte van het vuur uit te steken. Hij opent ze en sluit ze weer langzaam om zijn bloedsomloop weer een beetje op gang te brengen. Vervolgens maakt hij één voor één zijn vingers los die aan het stuur vastzitten. Ze zijn zo verstijfd door de kou dat hij het gevoel heeft dat hij ze eerst moet breken om ze van het stuur los te maken. Hij masseert ze

zo goed als hij kan. Maar hij begrijpt snel dat hij niet de nodige beweeglijkheid zal terugvinden om zijn achterwiel te vervangen, om de geschikte versnelling te hebben voor de afdaling. Hij laat zijn handen in zijn broek glijden, waar hij het middel vindt dat hem weer in de wedstrijd zal brengen. De warmte van zijn urine brengt zijn arme stompjes weer tot leven. Henri Desgrange, die op dat moment in de directiewagen voorbijrijdt, doet alsof hij die inbreuk op het reglement niet gezien heeft. Het zou hem trouwens moeite kosten om de renner een straf te geven, aangezien niemand kan uitmaken wie die schaduw is, overdekt met modderspatten. En het is juist die laag modder, die elke zweem van onfatsoen van het schouwspel wegneemt. De renner wordt een kunstwerk, een sculptuur van Rodin bijna. Na snel zijn fiets in gereedheid gebracht te hebben voor de afdaling, duikt hij weg in de duisternis van de storm.

De Tourmalet is vaak wreed geweest voor de renners die het aandurfden om zijn hellingen te trotseren, met zijn meedogenloze regen, sneeuw, mist of hitte. Een lawine maakte de beklimming van de top zelfs onmogelijk in 1922. Maar nooit was hij zo genadeloos als op 6 juli 1926, toen tijdens de Ronde van Frankrijk de hel losbrak. Lucien Buysse wint de etappe na een wedstrijd van 17 uur. Hij bemachtigt de gele trui, die hij niet meer zal afgeven en behaalt een voorsprong van meer dan één uur op zijn voornaamste tegenstanders. Om eerlijk te zijn, veel bleef er niet over. Noch tegenstanders noch een wedstrijd, zelfs geen reglement. Na middernacht, toen de ernst van 'de slachting' tot hem doordrong, besliste Henri Desgrange dat iedereen de volgende dag weer aan de startlijn mag verschijnen, welke tijd de renners dan ook maximaal mochten hebben om de finish te bereiken of zelfs welke middelen gebruikt mochten worden. Die beslissing wordt met gejuich onthaald door de resterende vijftien renners, die enkel nog de ambitie hadden om de wedstrijd voort te zetten en met een busje het eindpunt van de etappe bereikt hadden.

In *L'Auto*, de krant die de Tour de France organiseerde, schreef men als volgt over de wapenfeiten: **'Met de Tourmalet zijn we teruggekeerd naar het verlaten en trieste gebied van de woestenij. Stelt u zich voor, op de hellingen van een boomloze berg met eindeloos terugkerende haarspeldbochten, een weg vol modder, water en ijs. Maak wat diepe sporen, waarin de**

De leider van de dag en de toekomstige winnaar van de Tour,

Lucien Buysse, is al lang gepasseerd... Veel eerder dan zijn landgenoot, de Belg Odile Tailleu (8ste in de etappe op meer dan 48'), die de Tourmalet te voet beklimt. Aubisque, Tourmalet, Aspin en Peyresourde: het menu is moeilijk te verteren voor de renners die de afgelopen negen dagen al 3150 km hebben afgelegd, oftewel 350 km gemiddeld per dag. De Tour van 1926 is meedogenloos.

Regen, mist en koude. Een verschrikkelijke koude.

De Belg Léon Devos kan niet meer... Tijdens deze 10de etappe (Bayonne – Luchon, 323 km) van de Tour van 1926 beëindigt hij de beklimming te voet. Het is de langste Tour de France ooit (5745 km). Zijn grimas verbergt zijn prestatie: als 4de op de top van de Tourmalet zal hij nog een plaats klimmen door 'slechts' op 29'49" te eindigen van de winnaar, zijn landgenoot Lucien Buysse.

In het kader van de Ronde van Frankrijk

van 1939 maakt Jean Stelli de film 'Pour le Maillot Jaune', met Albert Préjean en Meg Lemonnier (schoonzuster van Jacques Goddet) als hoofdrolspelers... Maar voor de acteurs in de wedstrijd was het leed allesbehalve schijn. Achter de Belg Edward Vissers, die deze negende rit zal winnen, zien de anderen niets dan mist.

auto's blijven steken. Werp hier en daar een sneeuwbank op, laat de wind over de top razen, een wind die zowel vochtig als onheilspellend is, die door merg en been snijdt, en die de handen van de renners doet vastvriezen aan het stuur. Zo krijgt u een idee van de verschrikkelijke lijdensweg die onze jongens tormenteerde (...). In het geraas van de storm, met het totale en trieste gevoel van afzondering, gingen ze tot het uiterste, met tranen in hun ogen en een hart gepijnigd door wreedheid. De woeste Pyreneeën geven hun geheimen niet zomaar prijs. Hun mysteries ontrafelen is een taak die niet is weggelegd voor mensen. Hoe hebben de renners het gered? Met inzet van heel veel energie, zonder op te geven, meter per meter vechtend tegen de natuurelementen. Ze waren vuil en bevroren. Ze hadden onder hun regenjasjes, die als vleugels rond hun lichamen hingen, niets meer te bieden dan korsten van modder en ellende. Ze leken nauwelijks nog in leven, gehuld in het doodskleed dat hen omhulde.'

De stijl in het krantenartikel was hoogdravend. De auteur, Charles-Anthoine Gonnet, behaalde er talrijke prijzen mee. Hij won niet alleen een zilveren medaille met de Franse rugbyploeg op de Olympische Spelen van 1924, maar ook een bronzen medaille in de literatuur, want in die tijd werden niet alleen sportfiguren beloond op de Olympische Spelen. Kunst in al haar vormen kreeg een plaats in de grote vierjaarlijkse wedstrijd. De tekst die hem een onderscheiding opleverde, was getiteld: 'In het aangezicht van de god van de Olympus'. Terwijl de sportjournalistiek bijna uit dezelfde tijd stamt als de wedergeboorte van de Olympische Spelen, vormde de Griekse mythologie lang een inspiratiebron voor de be-

zingers van de stadions. Zo schreven ze bijvoorbeeld in hun artikelen dat mist een middel was dat gebruikt werd door de goden van de oudheid om de mens, die hun welwillende bescherming genoot, in staat te stellen te ontsnappen aan een dreigend gevaar. In dat geval vroeg Zeus aan Notos, de wind uit het zuiden, om de medeplichtige mist te scheppen die hij wilde gebruiken bij zijn vlucht. Deze culturele referenties verdwenen uit het journalistieke proza naarmate de studie van het Grieks uit het onderwijs verdween. Maar door een verbazende ommekeer zijn de kinderen van de 21ste eeuw opnieuw vertrouwd met de mythologie, want de goden van de oudheid spelen nu de helden in enkele van de bekendste videospelletjes ter wereld. Wanneer mogen we de terugkeer verwachten van Notos in de sportpers?

Ook op 19 juli 1939 was de mist alomtegenwoordig op de hellingen van de Tourmalet. De journalist Robert Perrier bericht in *L'Auto* als volgt over die dag: **'Ik kende de verschillende decors van de grote Pyreneeën-etappe maar al te goed. Ik heb ze gezien onder een blauwe hemel met een brandende zon die de ongelukkige renners op hun lijdensweg uitputte. Ik heb het verblindende stof gezien dat in de ogen brandde en de keel uitdroogde. Ik heb stortregens gezien en sneeuwvlagen op de top. Ik heb de wind gevoeld die raasde als een storm. Ik heb het gerol van de donder gehoord... Ik had echter nog nooit een dag als deze gezien (...). De toppen waren gehuld in een mist die zo dik was, dat het zicht geen twintig meter bedroeg. De renners vochten op de tast in een koppige mist, die zich heilig had voorgenomen om ons niets te laten zien van de pracht van de berg. Het was een tragisch carnaval met de onzichtbare renners als figuren (...). We waren gekomen om een wedstrijd te volgen. In plaats daarvan waren we getuige van een tam epos dat zijn geheimen slechts prijs gaf van de ene wolk aan de andere.'**

De mist slorpt de renners op, maar wat journalisten schrijven verdwijnt niet zo snel in de mist van de geschiedenis. Helaas voor Robert Perrier, voor de Tweede Wereldoorlog een vooraanstaand journalist van *L'Auto*, die in zijn artikelen niet naliet te wijzen op het dogma van een superieur ras. Het leverde hem na afloop van de oorlog ernstige moeilijkheden op en de Ronde van Frankrijk van 1947 zou van start gaan zonder hem.

Een ijskoude regenbui in het dal.

En dat is slechts één van de beproevingen die Dante Gianello staan te wachten. Na het verlaten van Barèges zal hij weldra weer omgeven worden door de mist... Op dit ogenblik probeert de Fransman niet te veel achterstand op te lopen op de ontsnapte Vissers. Hij zal de rit samen eindigen met de Belgen Sylvère Maes, Albert Ritserveldt en zijn landgenoot René Vietto, op 4'04" van de winnaar van deze etappe van de Tour in 1939.

De negende etappe Pau – Toulouse is lang:

311 km. Ze wordt eindeloos lang als de weersomstandigheden verslechteren. De Belg Edward Vissers bereikt als eerste de top van de cols Aubisque, Tourmalet (foto) en Aspin, en eindigt als winnaar na 10u23'37". De Fransman René Vietto (5de) zal zijn gele trui behouden in deze Tour van 1939.

Het kan er aardedonker zijn en er kan een ondoordringbare mist hangen op de Tourmalet... Maar vaak schijnt er ook een onbarmhartige zon en dan is het er bloedheet. In 1921, het jaar voor de lawine, haalt de Tourmalet alle weersomstandigheden uit de kast. Henri Desgrange, die boven zijn artikel de volgende kop zet: 'De verschrikkelijke en angstaanjagende tragedie', heeft dan ook geen moeite met het vinden van de juiste woorden voor zijn verslag: **'Ik heb Scieur gezien [die dat jaar winnaar zal worden van de Tour], gebraden door de zon, suf van de honger, op hol geslagen over die eindeloze berghellingen, met zijn kop naar de grond gebogen als een knoestige eik, ondermijnd door zijn wortels. Ik heb hem zien hurken bij het kabbelende beekje dat zijn frisse lied zong bij het afdalen van de berg; ik heb hem zien drinken als een dier dat verteerd werd door de dorst; ik heb hem op die plaats broodjes uit zijn eetzakje zien nemen die hij in de beek dompelde en die hij gulzig verslond, in de houding van een beest, zoals zijn instinct hem opdroeg; ik heb hem weer op zijn fiets zien stappen, waarna hij weer afstapte, uitgeput, om hem met zijn fiets aan de hand voortslepend, zoals beesten houtblokken voortslepen die hen verhinderen om te lopen, door te zien gaan; ik heb hem stilletjes horen zeggen: "Wat een job! Wat een job!", met een diepe snik in zijn keel.'**

